

уголовним производствам по фактам грабежей и разбоев, совершаемых ранее осужденными лицами. В контексте освещена проблематика, аргументирована необходимость проведения исследуемого следственного (розыскного) действия. На основе исследования приведены позиции авторов в отношении отдельных проблемных вопросов проведения осмотра места происшествия.

Ключевые слова: *следователь, осмотр места происшествия, досудебное расследование, специалист-криминалист, следственно-оперативная группа, грабеж, разбой, ранее судимые.*

Pletenets' V.M., Kryvoruchko D.I. Features of inspection of the site by looting and robberies committed earlier convicted persons. The scientific article investigates some tactical aspects of the inspection scene in criminal proceedings looting and robbery, committed by a person previously convicted. In the context of the problems highlighted, noted the need for changes in existing criminal procedural law. The study authors are positions related to specific issues inspect the scene.

In realities present time in Ukraine is observed negative tendency of increase of amount of perfect criminal offences. Specific gravity among them is occupied robbery and robberies that is accomplished before by convict persons. Objective, to our opinion is circumstance that the problems of investigation of the above-mentioned crimes are related to the certain blanks in specific activity of organs of pre-trial investigation that touches realization to the investigators of organ of pre-trial investigation of review of place of event. During realization to the investigators of organ of pre-trial investigation of review of place of event, the complex going are not used often enough near application of tactical receptions, complex of forces and facilities of corresponding subdivisions. It leads to impossibility quality realization of the investigated inquisitional (of criminal investigation) action and, as a result, impossibility of establishment of all circumstances of event.

Keywords: *investigator, viewing the scene, preliminary inquiry, criminologist, investigative team, burglary, robbery, previously convicted.*

Надійшла до редакції 30.01.2015

Рогальська В.В.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.137.2

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС УКЛАДЕННЯ УГОД ПРО ПРИМИРЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Здійснено аналіз повноважень слідчого на досудовому провадженні під час укладення угод. Визначено особливості повноважень слідчого залежно від виду угоди та процесуального етапу її укладення.

Ключові слова: *слідчий, угода про визнання винуватості, угода про примирення, досудове провадження.*

Постановка проблеми. Інститут кримінального провадження на підставі угод, попри те, що є новим для вітчизняного кримінального судочинства, сприйнятий суспільством позитивно як альтернативний спосіб вирішення кримінально-правових конфліктів. Так, за 2014 рік в Україні на розгляд судів з обвинувальним актом направлено більше 110 тис. кримінальних проваджень, з них понад 22 тис. (або 20 %) – з укладенням угод під час досудового розслідування. Порівнюючи практику укладення угод у кримінальному провадженні з 2013 роком, слід вказати на позитивну тенденцію досягнення домовленостей у кримінальному провадженні, оскільки у 2013 році від загальної кількості зареєстрованих кримінальних проваджень було укладено лише 9 % угод про примирення та 7,8 % угод про визнання винуватості. Разом з тим слід зауважити, що під час здійснення кримінального провадження на підставі угод у досудовому розслідуванні та судовому провадженні виявлено чимало прогалин, які потребують свого доктринального аналізу [1, с. 1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Особливості здійснення кримінального провадження на підставі угод аналізували такі науковці, як Р. В. Новак, Є. В. Повзик, П. В. Пушкар, О. Є. Соловійова, Д. В. Філін, О. Г. Шило, В. А. Шкелебей та інші, але питання повноважень слідчого на досудовому провадженні під час укладення угод залишилося поза їхньою увагою.

Метою цієї статті є науковий результат щодо повноважень слідчого під час укладення угод про примирення та визнання винуватості у досудовому провадженні.

Для досягнення даної мети необхідно виконати такі завдання: 1) визначити основні етапи процесуального порядку укладення угод у кримінальному процесі та з'ясувати, під час яких етапів уповноважений брати участь слідчий; 2) проаналізувати повноваження слідчого під час укладення угод на визначених етапах; 3) з'ясувати особливості повноважень слідчого під час укладення кожного з виду угод на визначених етапах; 4) виявити прогалини у правовому регулюванні повноважень слідчого під час укладення угод на досудовому провадженні та запропонувати способи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Порядок – це певна послідовність, черговість чого-небудь, що передбачає злагожденість та чітку визначеність, алгоритм дій з метою досягнення необхідного результату.

Виходячи з аналізу норм кримінального процесуального законодавства можна визначити такі етапи процесуального порядку укладення угод: 1) отримання процесуального статусу особами, які мають право на укладення угод; 2) ознайомлення учасників, які мають право на укладення угод, із своїми процесуальними правами та обов'язками; 3) ініціювання укладення угоди учасниками, які мають на це право; 4) укладення угоди; 5) подання угоди до суду для її затвердження; 6) затвердження судом угоди або відмова в її затвердженні; 7) ухвалення вироку на підставі угоди; 8) виконання вироку на підставі угоди.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), слідчий уповноважений брати участь лише під час перших

трьох з цих етапів. Під час інших етапів законодавець не уповноважив слідчого здійснювати жодних процесуальних дій або прямо заборонив. Так, відповідно до ч.1 ст. 469 КПК України, слідчому заборонено проводити домовленості стосовно угоди про примирення [2].

Оскільки системний аналіз норм КПК України дозволив зробити висновок, що алгоритми укладення угоди про примирення та визнання винуватості є схожими, тому дані інститути будуть розглянуті одночасно з урахуванням особливостей, що виникають на тому чи іншому етапі укладення кожного виду угод.

1. Отримання процесуального статусу особами, які мають право на укладення угод. Відповідно до ст. 468 КПК України, угоду про примирення може бути укладено лише між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим, а угоду про визнання винуватості – лише між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим, отже без набуття відповідних статусів учасниками кримінального провадження укладення угод є неможливим.

Згідно із ст. 42 КПК України, процесуальний *статус підозрюваного* особа отримує відразу після затримання її за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або після оголошення їй про підозру в порядку ст. ст. 276–279 КПК України, або після складення повідомлення про підозру, але невручення їй внаслідок невстановлення її місцезнаходження, проте здійснення заходів для вручення у спосіб, передбачений для вручення повідомлень.

Процесуального *статусу обвинуваченого* особа набуває після передання до суду обвинувального акта щодо неї (ст. 42 КПК України).

Згідно з ч. 2 ст. 55 КПК України, особа набуває *статусу потерпілого* з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Отже, повноваженнями слідчого на цьому етапі є такі: 1) затримання особи за її підозрою у вчиненні кримінального правопорушення в порядку ст. 208 КПК України; 2) складення письмового повідомлення про підозру; 3) вручення письмового повідомлення про підозру або здійснення заходів для вручення у спосіб, передбачений для вручення повідомлень; 4) отримання від особи заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення; 5) отримання від особи заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

2. Ознайомлення учасників, які мають право на укладення угод, із своїми процесуальними правами та обов'язками. *Ознайомлення з процесуальними правами та обов'язками потерпілого* відбувається після подання ним заяви шляхом вручення йому пам'ятки про процесуальні права та обов'язки (ч. 2 ст. 55), а також на прохання потерпілого – шляхом повідомлення про його права та обов'язки, що передбачені в КПК України (п. 1 ч. 1 ст. 56 КПК України).

Ознайомлення з процесуальними правами та обов'язками підозрюваного чи обвинуваченого полягає у зобов'язанні слідчого, прокурора чи іншої уповноваженої особи здійснити такі дії: невідкладно після отримання відповідного статусу повідомити підозрюваного чи обвинуваченого про їхні права, що передбачені в ст. 42 КПК України, та одночасно з таким повідомленням – вручи-

ти вищезазначеним учасникам пам'ятку про їхні процесуальні права та обов'язки, а на прохання підозрюваного чи обвинуваченого – детально роз'яснити кожне із зазначених прав (ч. 8 ст. 42, ч.ч. 2–3 ст. 276 КПК України).

Таким чином, повноваженнями слідчого на цьому етапі є такі: 1) вручення потерпілому пам'ятки про процесуальні права та обов'язки; 2) повідомлення на прохання потерпілого про його права та обов'язки, що передбачені в КПК України; 3) повідомлення підозрюваному про його права, що передбачені у ст. 42 КПК України; 4) вручення підозрюваному пам'ятки про процесуальні права та обов'язки; 5) роз'яснення на прохання підозрюваного про його права, що передбачені у ст. 42 КПК України.

Системний аналіз норм КПК України, вивчення матеріалів кримінальних проваджень та опитування практичних працівників дозволило зробити висновок про існування певних прогалин у кримінальному процесуальному законодавстві, а саме – обмеження підозрюваного та обвинуваченого, в порівнянні з потерпілим, у доступі до інформації про свої права, що стосуються укладення угод. Так, ст. 56 КПК України містить інформацію про право потерпілого примиритися з підозрюваним, обвинуваченим на усіх стадіях кримінального провадження і укласти угоду про примирення. Це саме право потерпілого продубльовано й у пам'ятці про його процесуальні права та обов'язки, що йому вручається. Окрім того, відповідно до ч. 7 ст. 469 КПК України та п. 5 наказу Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 року № 4 гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні», слідчий, прокурор зобов'язані не просто проінформувати потерпілого про його право на примирення, а і роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення [3]. На відміну від порядку інформування потерпілого про укладення угоди про примирення, порядок інформування підозрюваного та обвинуваченого про можливість укладення угод взагалі не визначено. Так, ст. 468 КПК України передбачає можливість ініціювання підозрюваним та обвинуваченим укладення угоди про визнання винуватості чи примирення, але таке право підозрюваного чи обвинуваченого в КПК України не регламентовано, як і те, яким чином повинен бути зафіксований факт ознайомлення та роз'яснення цього права підозрюваному чи обвинуваченому.

З метою належного виконання слідчим своїх процесуальних обов'язків та забезпечення реалізації прав підозрюваного чи обвинуваченого у повному обсязі¹, вважаємо за доцільне внесення доповнення у пам'ятку про процесуальні права підозрюваного (обвинуваченого), що вручається вказаним особам у зв'язку з набуттям відповідного процесуального статусу, де передбачити положення про те, що «підозрюваний (обвинувачений) у випадках, передбачених КПК України, в будь-який момент після повідомлення особі про підоз-

¹ Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 42 КПК України, підозрюваний та обвинувачений мають право бути повідомлені про свої права, які регламентовані в КПК України, а не лише ті, що передбачені у ст. 42 КПК України.

ру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку має право укласти одну з видів угод: угоду про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; угоду між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості». Внесення зазначених доповнень до пам'ятки про процесуальні права та обов'язки підозрюваного (обвинуваченого) вирішує питання і фіксації факту повідомлення та ознайомлення підозрюваного чи обвинуваченого із вищезазначеним правом.

3. Ініціювання укладення угоди учасниками, які мають на це право. Відповідно до ст. 469 КПК України, *ініціаторами укладення угоди про примирення* можуть бути виключно потерпілий чи підозрюваний (обвинувачений), а *угоди про визнання винуватості* – прокурор або підозрюваний чи обвинувачений.

Часові межі ініціювання укладення угоди. Згідно із положенням ч. 5 ст. 46 КПК України, висловлення бажання укласти угоду з представником іншої сторони може здійснюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Форма ініціювання укладення угоди про примирення не регламентована в законі і, по суті, не має значення, оскільки домовленості стосовно угоди про примирення повинні відбуватися без участі слідчого, прокурора чи судді, а слідчий чи прокурор у разі отримання інформації від потерпілого чи підозрюваного про їхнє бажання укласти даний вид угод зобов'язані, відповідно до ч. 7 ст. 469 КПК України та п. 5 наказу Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 року № 4 гн, лише роз'яснити вищезазначеним учасникам механізм реалізації укладення угоди про примирення та не чинити перешкод в її укладенні [3].

Що стосується *форми ініціювання укладення угоди про визнання винуватості*, яка також не регламентована в КПК України, то, на нашу думку, висловлене підозрюваним бажання укласти зазначений вид угоди повинно оформлюватися обов'язково у письмовій формі і фіксуватися під час досудового провадження або в окремому клопотанні підозрюваного, або в протоколі слідчої (розшукової) дії, якщо підозрюваний висловив своє бажання укласти угоду під час її проведення. Така форма фіксації є необхідною, оскільки відповідно до п. 9 ч. 2 ст. 52 КПК України в осіб, що здійснюють кримінальне провадження з моменту ініціювання угоди про визнання винуватості, з'являється обов'язок забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні¹.

Перевірка можливості та доцільності укладення угоди у конкретному кримінальному провадженні. Якщо слідчий після отримання клопотання дійде до висновку про неможливість укладення угоди про визнання винува-

¹ Ініціювання – прояв ініціативи учасника угоди про визнання винуватості її укласти. Отже, слідчий повинен залучати захисника саме з моменту висловлення бажання підозрюваного укласти угоду про визнання винуватості та за наявності для цього підстав, передбачених в КПК України (ст. 469 КПК України), не чекаючи доки прокурор задовільнить або відмовить у задоволенні зазначеного клопотання підозрюваного. Зволікання з залученням захисника є порушенням права на захист.

тості у кримінальному провадженні через невідповідність умовам, що передбачені в ч. 4 ст. 469 КПК України, він повинен винести постанову про відмову у задоволенні клопотання про укладення угоди про визнання винуватості в порядку і в строки, передбачені ст. 220 КПК України (не більше трьох днів).

Якщо ж слідчий після отримання інформації про бажання підозрюваного укласти угоду про визнання винуватості дійде до висновку про можливість її укладення, він повинен негайно здійснити такі дії: 1) повідомити прокурора для подальшого розгляду і прийняття рішення по суті заявленого клопотання. Строки та форма такого повідомлення в КПК України не регламентовані, але, ми вважаємо, що у цьому випадку доцільно діяти в порядку, що передбачений в ч. 6 ст. 214 КПК України для повідомлення прокурора про початок досудового розслідування, а саме: невідкладно й у письмовій формі; 2) залучити захисника шляхом негайного направлення постанови про доручення призначити адвоката у даному кримінальному провадженні до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, у разі, якщо підозрюваний самостійно не залучив його раніше.

Що стосується угоди про примирення, то слідчий не уповноважений здійснювати перевірку можливості та доцільності укладення угоди у конкретному кримінальному провадженні, а лише при роз'ясненні особам права на укладення угоди повинен чітко повідомити суб'єктів кримінального провадження, які бажають укласти угоду про примирення, про особливості укладення даного виду угоди, а саме: угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, не допускається.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що до повноважень слідчого на цьому етапі можна віднести: 1) роз'яснення потерпілому чи підозрюваному механізм реалізації укладення угоди про примирення та нестворення перешкод в її укладенні у разі отримання від зазначених учасників інформації про їхнє бажання укласти вказану угоду; 2) фіксація у протоколі слідчої (розшукової) дії бажання підозрюваного укласти угоду про визнання винуватості; 3) розгляд клопотання підозрюваного про його бажання укласти угоду про визнання винуватості та прийняття рішення за результатами такого розгляду; 4) направлення постанови про доручення призначити адвоката у кримінальному провадженні до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги після висловлення підозрюваним бажання укласти угоду про визнання винуватості за наявності підстав, передбачених у ст. 469 КПК та у разі, якщо підозрюваний самостійно не залучив захисника; 5) повідомлення прокурора для подальшого розгляду і прийняття рішення по суті заявленого підозрюваним клопотання про його бажання укласти угоду про визнання винуватості.

На основі проведеного в межах статті наукового дослідження ми дійшли до таких **висновків**: 1) відповідно до КПК України існує вісім основних етапів процесуального порядку укладення угод. Слідчий уповноважений брати участь лише під час трьох з цих етапів, а саме: отримання статусу особами, які мають право на укладення угод; ознайомлення цих учасників із своїми процесуальними правами й обов'язками та ініціювання ними укладення угоди; 2) попри те, що слідчий, відповідно до КПК України, не є учасником укладення жодного з виду угод, він уповноважений на здійснення певних процесуальних дій, що залежать від виду угоди та процесуального етапу її укладення; 3) на сьогоднішній день існують певні прогалини у правовому регулюванні укладення угод на досудовому провадженні, а саме: підозрюваний обмежений, в порівнянні з потерпілим, у доступі до інформації стосовно своїх прав щодо можливості укласти угоду; не регламентована форма висловлення підозрюваним свого бажання укласти угоду про визнання винуватості; не визначено, в якому процесуальному документі та чи повинно взагалі фіксуватися таке волевиявлення підозрюваного; не регламентовано дії слідчого після висловлення підозрюваного про своє бажання укласти угоду про визнання винуватості; неоднозначним є визначення моменту залучення захисника підозрюваному, який висловив своє бажання укласти угоду про визнання винуватості, тощо. У статті запропоновано конкретні шляхи усунення кожної з цих прогалин.

Дані висновки є підставою для подальших наукових розвідок за такими напрямками: 1) повноваження прокурора під час укладення угод у кримінальному процесі; 2) участь медіаторів в укладанні угод про примирення: законний досвід.

Бібліографічні посилання

1. *Новак Р. В.* Кримінальне провадження на підставі угод в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза ; оперативно-розшукова діяльність» / Р. В. Новак. – Х., 2015.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 19.11.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Генерального прокурора України від 19.12.2012 № 4гн (зі змінами, внесеними наказом Генерального прокурора України від 26.07.2013 № 4гн-1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

Рогальская В.В. Полномочия следователя при заключении сделок о примирении и признании вины. Проанализированы полномочия следователя на досудебном производстве при заключении сделок в уголовном процессе. Определены особенности полномочий следователя в зависимости от вида сделки и процессуального этапа её заключения.

Ключевые слова: *следователь, сделка о признании вины, сделка о примирении, досудебное производство.*

Rogalska V.V. Investigator's powers in plea bargaining and reconciliation. In the article the basic procedural steps to enter into plea bargaining and reconciliation, which was attended by the investigator as follows: 1) obtaining the procedural status of persons who are entitled to the transactions; 2) introduction of the participants, who have the right to enter into

transactions with their procedural rights and obligations; 3) the initiation of the transaction by the participants who have that right. The power of the investigator in these stages include: 1) The detention of a person on suspicion of committing a criminal offense is made in accordance with the Article 208 of the Code of Criminal Procedure; 2) A written notice of suspicion is to be made; 3) The delivery of written notice of the suspected or the adoption of measures for its delivery in the manner provided for service of notices; 4) Making statements on behalf of the commission of a criminal offense; 5) Making decision on behalf of the application for adaptation to the criminal proceedings as a victim; 6) Awarding the Notice for the victim about his procedural rights and obligations; 7) Sending the message, at the request of the victim about his rights and obligations provided by the Code of Criminal Procedure; 8) Sending the message to the suspect of his rights provided by the Article 42 of the Code of Criminal Procedure; 9) Providing of a Notice to the suspect about his procedural rights and obligations; 10) Making clarification at the request of the suspect about his rights provided by the Article 42 of the Code of Criminal Procedure; 11) Making an explanation for the victim and the suspect about the mechanism for the implementation of the transaction on reconciliation and elimination of obstacles to its conclusion in the case of receipt of the information from the participants about their willingness to make a deal about reconciliation; 12) fixing the protocol of the investigative actions of the suspect wishes to enter into a plea bargain; 13) Consideration mediation from the suspect about his desire to enter into a plea bargain and making the decision as a result of such review; 14) making the decision on the direction of the instruction to appoint a lawyer in criminal proceedings to the Center of Legal Aid after the suspect announced its intention to enter into a plea bargain, on the grounds provided by the Article 469 of the Criminal Procedure Code of Ukraine in case if the suspect has not attracted the defense alone; 15) Giving a notice to the prosecutor for further consideration of the statement mediation of suspect about his desire to enter into a plea bargain. It outlined The main gaps in the legislation in relation to transactions have been outlined and the ways to address them have been proposed.

Keywords: *investigator, plea bargain, the deal of reconciliation, pre-trial proceedings.*

Надійшла до редакції 29.12.2015

Севідов О. А.

кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНИХ ПРАВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ ст. 176 КК УКРАЇНИ

Розроблено питання криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із порушенням авторського та суміжного прав. Розглянуто окремі поняття авторського права, які використовуються при розслідуванні злочинів вказаної категорії та при визначенні предмета доказування у кримінальних провадженнях розглядуваної категорії.

Ключові слова: *криміналістика; криміналістична характеристика; предмет доказування; досудове розслідування; авторське право; суміжне право.*